

DRÁGA LENIN BÁCSI!

Napjainkban szélteben-hosszában hirdetnek eladásra egykori kastélyokat igen romos állapotban és természetesen birtok nélkül. Miután a kastélyokat kirabolták, ősparkjaikba gépállomásokot telepítettek, nemes fáit kiirtották – az emberekről és állatokról most ne is beszéljünk – nemzeti értékévé váltak, s wellness szálloda alakításának lehetőségével kecsegtetik a pénzüket fiaztatni akaró embereket. Hogy milyen volt egy ilyen kastély és gazdasága, ami ezeket fenntartotta, ma már csak a régi magyar játékfilmekből tudjuk. Ugyanis falai között még eredeti állapotában mulatott Rajnay Gábor, Jávor Pál, Sárdy vagy Páger Tolnay Kláival, Turay Idával, Vaszary Piri dohogása mellett. Valódi kis- és nagyasszonyokkal, személyzettel, munkaállatokkal, gépekkel, gazdasági udvarral találkozhatunk, ha figyelmesen nézzük. Nekem még rémlik valami. Tanúja voltam gyermekkoromban Fehérgyarmaton a kis Jékely kastély szétcincálásának, s annak, hogy miként zárták a kastély lakóit egyetlen kis szobába a kastéllyal átellenben lévő egykori cselédük házában. Szerte az országban azóta tucatjával mesélek ilyen történeteket, s láttam a tönkrement kastélyokat. Bízást mondhatom, hogy valamennyi rákerülhetne arra a nemzeti veszteséglistára, ahová korábban már feljegyeztük a Rákóczi utáni idők felrobbantott várait, török időben elpusztult templomainkat, kolostorainkat, majd szétbombázott városainkat. Ha a létező szocializmus építette frissen eltakarított értékek súlyát ezekkel összevetjük, csak azért tűnik kedvezőbbnek az arány és kisebbnek a kár, mert ez az éra semmit figyelemre méltót nem hozott létre.

Visszatérve a kastélyhoz, a pusztuláshoz, az értékzavarhoz, egy rövid velem és Havassy Péter barátommal megesett kis történetet mesélek el.

A nyolcvanas években Tiszafüred központtal Szabó István és Havassy Péter kezdeményezésére az egri és a szolnoki múzeum több éven át gyűjtött Tisza II. Kutatás címen Heves-Borsod-Szolnok megyék területén. Több tanulmány jelent meg, jelentős fotó, feljegyzés és tárgy került az érintett terület múzeumaiba munkánk eredményeként. Az összeszokott társaság jól érezte magát. Számos furcsa dolog is megesett velünk, s ezekre jól esik visszagondolni, találkozásaink során róluk elbeszélgetni.

Havassy Péterrel Négyesen gyűjtöttünk. Bejárva a falut eljutottunk a település egyik nevezetességéhez az Orczy-Prónay kastélyhoz. Ez sem állt már régi fényében, de azért még szép kis parkja volt, ahol néhány idősebb nő gyomlálgatott, üldögélt a padon. A kastély ugyanis a község kezelésében volt, s ekkor még nem tudtuk, úgynevezett „elme szociális” intézmény volt benne. A parkban tüsténkedő, pihenő nők bentlakók voltak. Illendően köszöntve őket, s tudakozva, hogy megnézhetjük-e a kastélyt és a parkot, mit sem szólva ketten is ott hagytak bennünket. Szinte átnéztek rajtunk. Nem így a harmadik, aki egy dobozzal a kezében hozzánk

típett és kedvesen beszélgetni kezdett velünk. A dobozba valami bogarakat gyűjtött a nyírott sövényről. Kis törekeny, úgymond jobb napokat látott „úri asszony” benyomását keltette, s válaszolva kérdésünkre felajánlotta, hogy majd ő vezet bennünket. Ettől kezdve egyfolytában – pont és vessző nélkül – folyt belőle egy hosszú zavaros történet, amit nem lehetett volna magnóról sem leírni, Utólag azonban kihámoztuk a történetet, illetve felfejtettük a szöveget egyik mintájának szálait. Ezt adom most tovább.

Prónay uraságnak nemcsak itt, hanem másutt is volt birtoka, kastélya. Attól függött, hol tartózkodik, hogy a birtok melyik része volt éppen alkalmasabb a vadászatra. Szenvedélyes vadász volt ugyanis. Ilyenkor messziről is jöttek nagy urak, birtokosok, s nagy vendégség volt. Elbeszélőnk, Margit néni édesanyja szakácsnő volt a kastélyban és a nagy vendégségek idején se éjjele, se nappala nem volt. Prónay nagyon szerette a főztjét, mondta Margit néni, hogy még a felesége se tudta megközelíteni, ahogyan ő főzött. Jött is ide, amint tehetett. Néha a vadászidényen kívül egyedül is. Ilyenkor mindig berendelték édesanyját főzni. Szép asszony is volt amellet, hogy csodálatosan főzött. És mi tagadás, ő ezeknek a látogatásoknak az egyik eleven emléke. Voltaképpen ő itthon van a kastélyban, mert az uraság törvénytelen lánya. Vigyáz is mindenre, mintha az övé volna. Itt vannak ezek a fene bogarak is, amiket össze kell szedni, mert elpusztítják a kertet. Imádkozik is minden este anyjáért, s a Prónay családjáért is. Van bent a folyosó végén egy nagy, egész alakos kép Leninről. Ő nagy ember volt. Esténként letérdepel előtte: *Drága Lenin bácsi! Segíts meg bennünket! Mind az élőket és elhunytakat! Apámat, Anyámat....!*

Hát nincs igazságtétel?

Ha ezt Lenin és Prónay megérhette volna...?